

Jauna stratēģija piena nozarei –

IVETA TOMSONE

Agroresursu un ekonomikas institūta (AREI) izveidotās pētnieku grupas pētījumu "Stratēģijas izstrāde noturīgas un multifunkcionālas piena nozares attīstībai Latvijā" var nosaukt par plānu Latvija piensaimniecības nozares glābšanai. Tas ir argumentēts, loģisks, racionāls pamats, kā izmantot piensaimniecības nozari nacionālās bagātības vairošanai. Sniedzam nelielu ieskatu pētījumā.

Pēc Zemkopības ministrijas pasūtījuma pētījums tapis īsā laikā – apmēram trijos mēnešos. Pētījuma izstrādes darba grupā tika iesaistīti pētnieki no AREI un LLKC – Ieva Leimane, Agnese Krieviņa, Sallija Ceriņa, Alberts Auziņš, Pēteris Lakovskis, Silvija Dreijere, Ingūna Gulbe un Ilona Osīte. Lai aptvertu pēc iespējas vairāk nozarē strādājošo viedokļus, pētnieki sadarbojās ar nozares nevalstiskajām organizācijām, piena ražotājiem, pārstrādes uzņēmumiem, konsultantiem, veterinārārstiem, kooperatīvu vadītājiem un nozares ekspertiem. Mērķis – noskaidrot, kādā situācijā ir piena nozare, un radīt stratēģiju nozares attīstībai – noturīgai un multifunkcionālai. Visas priekšnoteikumi tam ir.

Pirmo reizi stratēģija publiski prezentēta novembra beigās LLKC rīkotajā konferencē "Klimatneitrāla piena lopkopība – iespējas un izaicinājumi piensaimniekiem", pēc tam arī visai šauri pārstāvētā Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas Piena grupā, kā arī jau krietni plašāk pārstāvētā

Vīzija 2030

Latvijas piena nozare ir ilgtspējīgas pārtikas ražošanas sistēmas vēstnese Latvijā. Tā ir pieņēmusi klimatneitralitātes izaicinājumus un pielāgojas tiem, demonstrējot integrētu pieeju, ražojot drošus, uzturvielām bagātus un kvalitatīvus piena produktus, kas ir novērtēti vietējā un eksporta tirgos, un nodrošinot labklājību veicinošus ienākumus nozares cilvēkiem.

Sasniedzamie rezultāti rādītāji līdz 2030. gadam

- Saražota piena sausna (tauki + olbaltumvielas) vismaz 110 tūkst. tonnu gadā.
- Bioloģiskā piensaimniecība veido vismaz 1/4 no kopējā slaucamo govju ganāmpulka.
- Piena ražošana nodrošina platības ziņā pieaugošu zālāju produktīvu izmantošanu.
- Latvijā ražota piena sausnas iepirkuma cena ir pietuvinājusies ES vidējam līmenim.
- Kooperācija aptver vismaz 2/3 no kopējā slaucamo govju ganāmpulka.
- SEG emisijas uz produkcijas vienību ir samazinātas par vismaz 10 %.
- Slāpekļa izmantošanas efektivitāte piena ražošanā atbilst Taksonomijas regulējumā noteiktajiem būtiskās sekmesības kritērijiem.
- Vietējās piena pārstrādes produktu izlaides apjoms ir vismaz divkārtšojies.

ZM rīkotā sanāksmē lauksaimnieku organizācijām un pārējiem nozares ekspertiem.

Nozare ar nacionālās bagātības potenciālu

Piensaimniecībai Latvijā ir ļoti būtiska nozīme. Pētnieki uzsver, ka nozare ir kompleksa (skat. 1. att.). Piens ir galvenais produkts, bet ir arī blakusprodukti: teļi un kūsmēsli. Nozarei ir liela loma publisko

labumu sniegšanā: apdzīvotības nodrošināšanā, nodarbinātībā, ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

Piens ir būtisks eksportam, galvenie no tā ražotie eksporta produkti ir siers, sviests un piena pulveris. Latvijas piensaimniecība ir neto eksportētāja, lai arī mūsu valstij tuvākie tirgi ir šajā ziņā samērā pašpietiekami, tomēr, piemērojot gudras eksporta stratēģijas, mūsu piena pārstrādātājiem var būt labas perspektīvas, jo īpaši ņemot vērā, ka globālais pieprasījums pēc piena aug.

Vēl viena būtiska lieta, ko uzsver pētījuma autori – piena nozare, precīzāk – govīs, spēj zālajos uzkrāto enerģiju pārvērst pārtikas produktos. Šādas spējas vēl ir aitām un gaļas lopiem, bet piena govīs spēj no zālājiem radīt lielāku apjomu vērtīgāka produkta. Pētījumi rāda, ka Latvijā zālāju platības ir daudz lielākas nekā govju skaits, kas tās varētu izmantot (skat. 2. att.). Pētnieku grupas pārstāve Ieva Leimane saka: "Te varam runāt par attīstību, jo ir liels tirgus potenciāls. Piena nozare ir vēstnesis citām pārtikas nozarēm, ka mums ir potenciāls pielāgoties jaunajiem spēles noteikumiem atbilstoši Zaļā kursa nosacījumiem. Nozare var nodrošināt nozares dalībniekiem pietiekamus ienākumus, vairojot nacionālo bagātību, uzturot ainavu un ražojot uzturvērtībā bagātus produktus." Jāsaka, ka pētnieki īpaši uzsver visādu lielumu saimniecību nozīmīgumu Latvijā – ir nepieciešami gan lieli ražotāji, kas nodrošina produkcijas apjomu, gan mazas ģimenes saimniecības, kas gādā par vidi un ainavu, vienlaikus vairojot arī pašas ģimenes labklājību.

Situācija nozarē

Lai arī kopš piena kvotu sistēmas atcelšanas 2015. gadā bija cerība uz uzrāvieni

1. attēls. Pētnieku radītā nozares ilustrācija, kurā atainoti nozares elementi un struktūra

2. attēls. Zālāju platības Latvijā, ar sarkani raustītu svītru iezīmētas platības ar mazu dzīvnieku blīvumu, tātad – augstu lopkopības attīstības potenciālu